„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у злату)
на годину 32 дин., на пола године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ЛИСТ целокупне српске народне слободоумне странке.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 171. У Новом Саду у среду 1. новембра 1889. ГОДИНА XXIV.

ЧЕШКО ПИТАЊЕ.

У чешком земаљском сабору било је такве буре, какве одавна било није. Посланици су једно другоме довикивали речи, које ће створити још већи и непомирљивији јаз но до сад, а стиснуте песнице, којима су претили Младочеси и Старочеси једно другоме, показују, како је стање у овај мах.

Реч је била о чешком државном праву, о крунисању нашег владара за краља чешког. Младочеси су тражили, да се у саборској адреси покрене то питање; Старочеси су били против тога.

Разлози Старочеха потицали су из опортунитета. Изјавише, да и они признају чешко државно право, али питање о крунисању не треба сад покретати зато, што му није време. Кад дођу друге прилике, згодније време, те се могне с правом очекивати, да ће се то питање решити у корист Чеха, онда га треба покренути.

Младочеси нису усвојили те разлоге. Никад није невреме да се народ позива на своје право. А ако су доиста сад таке неприлике, да се право у овај мах не може задовољити, нека то каже други, а не народ сам.

Др. Јулије Грегер, који је био у сабору референт младоческе адресе, нарочито је нападао то невреме. Питао је: па кад ће бити време, ако сад није? Држава је набацала баш сад толике терете на народе, да их је једва могуће сносити, па кад народи сносе све те терете, зар да није у исто доба и време да траже своја права? „Аустрија“, рече Грегер, „хоће да буде нека покровитељица јужних Словена, а овамо неће ни своје Словене да задовољи. У место да се брине Аустрија за друге Словене, нека прво своје задовољи. Томе би доиста било крајње време.“

Адреса Младочеха одбијена је великом већином. Они, који су бајаги били неутрални, ван странака, гласали су против Младочеха. Исто тако и сви великопоседници, који имају као вирилци гласа у сабору.

Кад је прогласио председник исход гласања подиже се на саборској галерији, где су били већином ђаци великих школа, велика грађа: Издајице чешког права! Да вас је стид! Доле с Ригером! Кукавице! И ви још хоћете да сте Чеси!“ и т. д. То су били узвици галерије, који су ужасно разљутили посланике из већине, те су ови почели нападати младочешке посланике, као да су они подболи ђаке на ону демонстрацију. И тада је дошло до пребацивања, грдње и стиснутих песница.

Ми над овом сценом нећемо дуго да се задржавамо, а најмање ћемо да се претварамо, као да је то — нечувен случај. У угарском и француском сабору било је баш у последње време сличних сцена, ако не и горих, и то у питањима, која су далеко ситнија од онога, које се у чешком сабору расправљало. Свет се полако већ навикава по саборима на ванредно огорчену борбу.

Међутим толико стоји, да је јаз између Старочеха и Младочеха постао непребродим. Чешки народ је мал те не скроз на страни Младочеха. И кад буду идући избори, сви су изгледи, да Старочесима или неће бити ни трага у сабору, или — и то би могло Старочехе једино спасти — захтеви Младочеха биће испуњени. Задовољење младочешких тежња, то је једини начин, да се Ригер и другови спасу, те да сасвим не потону, а да Младочеси не изађу сасвим на површину. Младочешка најновија политика свакојако мора уродити дакле свакојако добрим плодом, овако ил онако.

Грабеж Германове заоставштине.

Из Митровице, а са добро обавештене стране, дознајемо једну ствар, која је и сувише грозна, а да би могли у њу олако веровати. По тој вести, судска истрага над појединим затвореним окривљеницима тече у много озбиљнијем правцу, но што се и замишља.

Наш поузданик јавља нам, да је Германов бивши послужитељ Ђура, искао ово дана сам, да га приведу из затвора истражном судцу, и да је тамо признао, да у двору нису могли да дочекају Германову смрт, јер су се бојали, да се не врати с пута његов брат Стеван, те је Герман удављен у петак 25. новембра, и тек кад је извршен грабеж, у зору 26. новембра почеше тек слуге и околина трчати са свећама по двору, кршећи руке и лелекати: Умр'о патријар! Умр'о патријар!

И ако нам се најпоузданије јавља, да је Ђура Савић овако признао пред истражним судцем, ми ипак доносимо ту вест с резервом. У осталом, убрзо ће се дознати истина.

* * *

Када смо почели разбирати о томе, у колико може горња вест бити истинита, дознасмо ово:

Герман Анђелић није се много бринуо пред смрт о онима, који беху око њега. Један из двора, који је спавао често у собу Германовој, неки дан пред смрт Германову, молио је болесника, да му учини што, кукајући: „А шта ће самном бити Ваша Светост?“ На то Герман дигао очи горе и рече: „Не надјејте сја на књазе, на синичеловјеческија!“ — „Па зар се нико баш за мене не брине?“ — завапи мало доцније молитељ. — „Онај, који се брине за тице небеске, побринуће се и за тебе“ беше одговор.

И ако је Герман лежао на самрти, и то се знало, ипак се држало, да ће његова смрт наступити неколико дана доцније. То је и узрок, што је Германов брат Стева, оставио свог на самрти болесног брата самог, а он оде у Даљ да развуче све што се могло развући у Митровицу.

У том развлачењу стиже му вест о смрти Германовој. Да се г. Стева Анђелић није толико бринуо о томе, како ће што већма опустети Даљ, већ да је остао на самртном одру свога брата, не би се десила она грабеж у двору, па можда ни оно страшније, т. ј. ако је истина. Но док је поп Стева Анђелић развлачио на једну страну, дотле су други развлачили на другу.

У опште је питање: неће ли се истрага протегнути на послетку и против Стеве Анђелића, јер се сумња, да је он још и после смрти Германове развлачио даљско имање, а не само пре смрти.

* * *

Како из Карловаца дознајемо, осим Германовог послужитеља Ђуре, остали окривљеници ништа не признају. Но има против појединих тешких доказа, које не могу да оповрг̑ну.

* * *

Јован Грујић отпразио је оног дана, кад је затворен, „Пешт. Лоју“ овакав брзојав: „Молим, да у интересу свете истине и правде публикујете ову моју изјаву. Готов сам, да станем пред сваки суд у Угарској, осим судова у Хрватској, где ћу доказати као безобразну лаж све, чиме ме беде у ствари обавеза Германа Анђелића, које је обавезе требао он 24. маја 1888. према мени да испуни, а није их испунио, — па ма и сведоке против мене извели, које ћу такође у смислу закона као сасвим лажне, поткупљене сведоке изнети. — Јован Грујић.“

Данас је требала да буде пред новосадским судом расправа у ствари 25.000 фор., које Јован Грујић потражује из Германове оставине, а на основу облигације са Германовим потписом, коју је Грујићу суду поднео. Пошто је сада у току криминална истрага, а тиче се и ове као и оне друге Грујићеве облигације од 12.000 фор. за које се мисли, да су фалсификати, т. ј. да је Грујић употребио добијене бланкете са Германовим потписом и направио од њих облигације — расправа је та одложена, док се кривичном истрагом, која је у току, не докаже, да ли је облигација права али лажна.

ДОПИСИ.

Србобран, на Дмитров-дан. (Дисциплинарна правила за учитеље и школски одбор.) Питаћете се, од куд сад дисциплинарна правила, кад је њих јавно мишљење одмах после рођења — сахранило? У тим правилима написане су немогућности, које се нигде нису извршиле. Ал доста то, да су она издана на свет и да се та тако названа учитељска „танана вешала“ могу добити за врло јевтине новце.

Питаћете ви опет: па зар има кога, да се служи тим дисципл. правилима? За што да не.? Смешна питања! Ви и не знате, да још има оних људи, који држе, да живе у оном времену, кад су учитељи осим школе и виргаса и друге „дужности“ испуњавали, н. пр. на звонари звонили, поповима чизме чистили, дрва цепали и т. д.

Па ко су ти људи, ако смемо знати? — То су вам по избор јунаци, чланови сентомашког школског одбора са њиховим управитељем. Не треба пропустити ове прилике, а да вам их не прикажем, једног по једног. Вредно је да их познате, бар колико-толико. Глава и председник том вредном, заузимљивом, значајном, духовитом, енергичном, кочоперном и са признателним писменом снабдевеном школском одбору јесте онај негда жарки родољуб, славни велики Србин, најслободоумнији духовник, свестрани изасланик и заступник свију могућих народних одбора — наш поп Лаза. Сад већ знам, да сте по вечерњу познали и свеца, по поп Лази и одбор. Његово високо расположење према школи и учитељима нагнало га је, те је купио сваком одборнику по једну књижицу дисципл. правила и утутпуо им је у руке, да се људи имају чим забављати. Та да. Дугачке ове зимске вечери! То је за цело из велике бриге. Него вам је то чувен поп. Има о њему вазда прича и причица у народу. Дошла би бар по једна на сваки параграф у дисципл. правилима. Но те шаљиве и занимљиве приче нису за овај озбиљни, политички лист. Кад се састанете с којим Сентомашаном, запитајте га, па ћете чути. Доста то, да и код нас важи она пословица: триста — без попа ништа. Али познајете ви њега, а и познаћете га још.

ЛИСТАК.

ОД НИША ДО СОФИЈЕ.

Путописна црта.

Кад сам дошао пред нишку жељезничку станицу, нисам се још био решио, куда ћу и на коју страну, воља и жеља за путовањем била је ту, као оно код тица селица, кад наступи јесен. Вазда љубазни жељезнички чиновници, предусретоше ме одмах с питањем: куда? Ја слегох раменима, јер ни сам не знађах. Да идем у Београд, где је врућина као у паклу, а вода да те бог сачува, то нисам био никако рад, а нећу ни да Београђанима дајем за право, кад кажу: чим наступи лето, ето и паланчана да се проведу код нас; — да идем у Солун, и то ми се није свидило, слушао сам да у Солуну немаш шта да једеш, ни на шта да легнеш. Па као оно Архимеду дође ми наједанпут срећна мисао да идем у Софију, и повиках „извашао сам.“ Узмем билет до Цариброда, разуме се III. класе, и платим 6 динара и 95 пара, ја у опште нисам од оних који се размећу, и парадирају, ма да је то код нас некако у моди. Док на страни III. класом, путују богатији људи и отменије породице, то се код нас сматра за понижење, и свако ти то хоће да путује II. класом, па кад стане воз он прво поносно протури главу кроз прозор, да га публика види, па тек после излази полако из вагона. Истим возом али II. класом путоваху неки странци, беху то два Француза и неколико Грка и Јермена, одакле су ишли не знам јер ме то није занимало. Ови последњи беху одевени европски, ни по чему не би човек познао шта су, на глави имађаху обичне шешире, али чим пређосмо границу и дођосмо у Цариброд, ти исти људи излажаху из вагона без шешира, али са дугачким вишњевим цариградским фесовима.

Границу означавају две бедне колибе у којима, или боље пред којима дремају или спавају они што се зову погранични стражари. Чим смо ушли у Цариброд на перону стајаху пуно жандара, изгледа као да Бугари хоће тиме да парадирају, њихов полицијски комесар, који је код нас у рангу полицијског комесара, то вам је велика зверка, униформа, и палете, спомињу те на пруске пуковнике. Изгледа ми да Бугари јако волу да парадирају, а нарочито то чине према нами, те тим вољда да покажу и своју надмоћност и своју величину. То се опажа и на самој стражарској жељезничкој кућици, која је баш на самој граници, и која је далеко већа и боља од наших жељезничких станица, на прузи Крагујевац-Лапово. А шта су хтели тиме, запитаће какав добродушни читатељ, за бога хтело се да покаже пограничним Србима, како је код Бугара све лепше и боље. А чим се пође од Цариброда, стражаре су им као и обично, а станице су неуређеније од наших.

Пролазећи Драгоманским кланцем, ја се сетих 1885. године, кад нас је безумље наших управљача довело до Сливнице и „братоубилачког рата.“ И Цанков који је тада био министар-председник имао је потпуно право кад је госпођи Симићки жени нашег конзула рекао, на дан објаве рата: „госпођо, ја сам луд, али је ваш Гарашанин још луђи.“ Не само ја, но мислим и сви моји читатељи, сложиће се у томе са г. Цанковом, разлика је данас само у томе, што се Цанков опаметио, а Гарашанин све је луђи. На Сливници се и данас познају шанчеви од 1885. године. Од Сливнице до Софије нема више од 21 километар, са Сливнице види се пред нама на десној страни чувена планина Витош, Софија се не види јер се са сливничког платна спушта мала низбрдица, под којом се находи варош. Поље је софијско огромно велико и плодно, само на југо-западу сат далеко уздиже се поносно горди Витош, на коме у сред лета овде онде вијају се доле пуне снега. Панорама што нам даје софијска околина, може се рећи да је заиста величанствена.

Пошав изјутра из Ниша, у подне се већ стиже у Софију. Каква разлика између некад и сад, некад је требало неколико дана путовати „под арњевима“, трцкати се, свађати са кочијашем, који је рад пред сваком механом да стане, одмори коње и попије који чокањ ракије; а сад? Сад за пет сахати мирног и пријатног путовања, не бојећи се кише и олује, не пешачећи уз брдо и низ брдо, стиже се одморан, чио и весео, и то све за не пуних 12 динара. Кад помислим на наше кочијаше, који за један излет од Београда до Раковице, или из Крагујевца до Лапова, из Ниша до Прокупља, или из Ужица до Пожеге, па траже по дукат и више, мени тај пут од Ниша до Софије, изгледа право да важем права богатеља.

Жељезничка станица доста је удаљена од вароши, исто као и алексиначка, зграда је пак доста налик на нишку, али је далеко заостала од београдске јој друге. Пред станицом беше доста кочијаша, који за два „лева“ (динара) воде у варош, одмах седох у кола, казав кочијашу да тера у „Хотел Одеса“. Хотелијер је Србин, и то добар Србин, који је за време првог и другог рата био добровољац, и ту махом одседају сви Срби.

Пошто сам ручао, и пио до зла бога хрђаво вино, што им га браћа Немци по скуле паре продају, трудећи се да што више расцепа унесу међу нас, само да не склопимо трговачки уговор, који би био штетан само по Аустрију, а користан по Србе и Бугаре, јер ми би извозили наше лепо вино, и Бугари би пили добро вино и јефтино, а овако скупо плаћају спирт; — одмах сам пошао да разгледам варош, која је у оно време кад сам ја био немилице рушена, како је била бливу црква српскога св. краља Милутина, која им је данас саборна црква, то пођох одмах тамо. Пошао сам ка цркви са оним пијететом са којим иде син из даљине на гроб своје мајке, ушао сам у цркву. Две калуђерице брисаху иконе; црква беше празна, јер је била субота после подне, и ја сам могао на тенани да разгледам. Црква је са три кубета, иконостас је покривен белим завесама. Црква је изнутра на стубовима каменим, са дивним резотинама, међу којима се находи и лепо изрезан двоглави орао. Тело св. краља Милутина находи се пред олтаром, и то кад се улази с десне стране, ковчег је обложен вишњевом кадифом. Слика краља Милутина у сребру прикована је на ковчегу, слика представља човека с дугачком брадом, у оделу какво су носили наши стари краљеви, заједно са знацима краљевим. Одмах до ковчега стоји један ковчежић са позивом, да они, који целивају, приложе по што год. Кад сам сутра дан, у недељу, пре службе отишао, црква је била пуна света, из оближњих места и мештана, и све је то са највећом побожношћу метанисало и целивало онај ковчег, у коме леже остатци благочестивог српског краља. Ја бих у корист српску могао навести говор, и још друге ситније и крупније етнографске и нацијоналне особине, које карактеришу Србе и Бу-

Да чујете, какви су одборници.

Један је ушао у одбор, па их све заварао. Рекао је, да само он, као члан одборски, може бити и перовођа у одбору. За то сад не сме ни да се истиче, ма да би требао највише да заступа учитељске ствари у одбору. Кад дође каква учитељска ствар пред одбор, он ћути као заливен, јер се боји, да и њега који не дохвати по прстима, а кад се учитељима што наређује, прописује, закрађује или забавља, онда се обично његов разлог усваја. Иначе је врло вешт, па уме у тугаљивим приликама да се извуче. — Други одборник не верује, да се нојево јаје може у песку од сунчане жеге излећи. То он тврди на школском испиту, кад деца говоре. Он је истина писмен човек, био је пре неког времена аднађ, а сад, како уме да штеди, па је школски врт запустио, да се у њему могу и курјаци лећи, може бити још и — кнез. Поп Лаза га је у одбор увео, па га може и на кнежевску столицу посадити. — Трећи је стар човек, отац председников, па што син хоће, отац не квари. — Шта је ово опет? Мислите ви. Зар може бити син и отац у одбору? — Одговор је кратак: Код нас то није никакво чудо. То се и не примећује поред којечега другог. — Четврти је већ мало познат у јавности. Приликом сентомашког народног збора играо је он улогу ердељског тањира. Једанпут је добио неповереницу од својих бирача и опет за то седи он у седницама политичког представништва. Види се, да има човек јаку нарав и да ужива приличну порцију — слободе. Међу тим овај највредније проучава дисципл. правила. — Пети је још познатији у јавности. Као што се хвалио по кавани, он је писао онај гадни допис под знаком △, у којем је грдио и лагао на овдашње учитеље, а кад је требао за ту своју слободу писања да јавно одговара и да докаже то, што пише о младим људима, онда је утекао као неко и сакрио се за туђ скут. Знао је он то, да то није пријатно, кад кога осуде, јер је он био на таким гранама. — Шести и седми одборник само су за то у одбору, да је довољан број за решавање, кад не могу, они сви да дођу, и тако им помажу, да могу њихове умишљаје против учитеља остварити и извршити.

Ето, то је наш славни школски одбор. Ово му је само бледа слика, а ко би хтео верну слику његову, тај би имао пред собом врло занимљиве животописе. Да их је голуб бирао, не би их боље побирао. Последње њихово дело да чујете, па ћете се уверити, да су они заиста велике величине.

Закључили су, да сви учитељи положе заклетву на своја звања, као што је прописано у дисципл. правилима. Све су спремили за ову свечаност и држали су као у воску, да ће овим светим чином одмах у полак сломити те „небојше“ учитеље, и тако ће им моћи доказати, да су одборници господари, а не они. Но преварише се. Учитељи не дођоше да се закуну, него им писмено одговорише, да овај одборов „виц“ не могу озбиљно узети и да им је жао, да је одбор тај једини светао параграф у избледелим и извештаним дисципл. правилима узео као неку шалу, кад хоће учитеље сад, после толико годишњег учитељевања да заклиње на звање.

Да увидите, да је ово за цело „виц“, ево вам доказа. Господар Никола Николић, члан школског одбора, говорио је јавно у кавани, како ће он све учитеље заклети, и кад се закуну, онда ће они доћи на Николину шопу. И што је Никола пијан говорио, то је одбор и трезно усвојио. Као што видите, та мисао о заклетви поникла је у једној усијаној глави, која хоће, да се учитељима свети. И зар то није онда „виц“? Зар то није исмејавање тако свечаног чина, као што је полагање заклетве? Зар то није гадно од једног шк. одбора, да за љубав једном надри-мудријашу закључи ма шта, што нема никаква смисла, јер се изречно каже и у дисципл. правилима, да се заклетва полаже „при ступању у звање“?! Али није њима стало до озбиљности и рада. Није им стало до тога, да се и формални захтеви испуне, него хоће да изазивају...

Кад су учитељи онако слободно и озбиљно одговорили школском одбору, нашао се овај у незгоди. Шта? Зар се „ти“ ни сад не покоравају? И почели су измишљавати нов „виц“. Овако су мудровали: „учитељима је противан наш закључак. Кад је тако, нека нас туже епарх. шк. одбору.“ Издаду им укор због „непристојности“ и упуте их да учине призив епарх шк. одбору преко овог одбора, како ће се држати у овој ствари, иначе ће најстрожије поступати према њима.

Какав је тек ово сад камен мудрости? Је ли и ово какав автономаш измудрио? Учитељи да чине призив? За што? Бог свети нека их разуме. Обичан човек не може то схватити. — Учитељи се у том чине и невешти. Не налазе потребе, да кога туже, а не увиђају ни да су што криви.

Како ће се ова ствар свршити, то се још не зна. По свој прилици: изаће велико ништа. Из свега овог најзначајније је то, што се види, шта одбор хоће. Види се, шта одбор држи, да му је главни посао: да гони, кињи, притискује и господари. А што сва деца ни до данас још нису упућена у школу; што у свакој — готово — школи има већи број деце, него што закон прописује; што болесни учитељ не може да има заменика за дан-два код толико њих (је ли и ово по дисципл. правилима?!) и што толике силне мање и веће потребе школске и учитељске нису подмирене — то није ништа?! То све добро стоји автономашима, али им и даје testimonium paupertatis, да не умеју ни код своје рођене куће савесно отправљати автономашке дужности, а камо ли на страни. Све то лепо изгледа, кад се с поља погледа, али изнутра, изнутра?! Ту је још и црње и горе!...

Вести из места и са стране.

Српско народно позориште у Сомбору. Читамо у „Бачванину“: „У недељу 22. октобра т. г. одржао је ужи месни позоришни одбор седницу ради одређења реда представа. — Том приликом јавио је благајник, да су гаже и рачуни изравнани и да у благајни има још новаца. Диференција до сад био би пут дружине из Ирига до Сомбора. Том приликом буде закључено, да се сазове велики местни позоришни одбор и да се предлог учини, да дружина позоришна даде још 10 представа у Сомбору. — Усљед тога сазван је за сутра дан велики позоришни одбор, који тај закључак једногласно прими. — По томе отвориће се претплата још само на 10 представа, а после тога ће дружина отпутовати у Сентомаш. Ми позивамо поштовано грађанство, да се обилато претплати како би Сомбор и на даље светла образа остао.“

† **Данило Барковић.** 25. октобра умр'о је у Београду несрећним случајем Данило Барковић, српски артиљеријски капетан и члан артиљеријског комитета. Како је покојник погинуо, о томе читамо у једном београдском листу ово: Тога дана, покојни је Барковић чинио опите са извесним бројем револвера, пошто је држава намерна да снабде нашу војску новим и по најбољим системом револвера. Опробав неколико револвера, пок. Данило узме револвер који је, како чујемо, био означен под бр. 13., да га опроба. Случајно један метак не упали. То је баш био онај, коме је било намењено да неколико тренутака доцније смртно рани једног од наших најбољих и најспремнијих у својој струци, официра, чије је знање и на страни било поштовано и цењено, и којим је се наша војска дичила мимо осталих војсака. Данило пружи дотични револвер свом посилном с речима: „На, испразни!“ оде мети да види поготке и врати се после неколико тренутака. Војник, избацујући шипком чауре, несрећом дарне обарач и Барковић погођен узвикну: „Готов сам“. Ко је био Барковић, да наведемо ова места из говора, који му је над гробом изговорио артиљ. мајор Симоновић: „Скромно, као оно пчелица у тихој, неопаженој кошници, покојник је радио, жуборио и прибирао плодове свога труда за напредак струке наше, — велим, тихо и мирно, и далеко од сваке и најмање рекламе! — За то, ваљда, и јесте овај дубоки зналац природно-математичких наука више познат само онима из наше средине, које је дужност и позив доводио у ближи додир. Шири свет зна само по чувењу за радове Данила Барковића у нашој тополивници, зна само по традицији за његов рад при наоружању наше пешадије садањом изврсном пушком, — за његов рад као члан и Ментор у комисији за наоружање артиљерије; — свет је чуо и говорио је о Барковићевом топу, о његовом даљомеру, — па сад, нека свет зна и то, да се само дубоким знањем струке долази до оних радова, у којима је мили покојних одсудно учествовао! — Један велики број млађих другова губи у Барковићу опробаног учитеља, — а и војна академија с поносом га је гледала у реду својих наставника. Овај прерани губитак најтеже ће осетити артиљеријски комитет, коме је покојник припадао и душом и срцем, у коме је стручни ауторитет његов уживао неограничено поверење другова и претпостављених. — Ту је било право поље његова рада, где су и страни ауторутети, по научном додиру, опазили у Барковићу једну жељену радну снагу, жељену у толикој мери, да с поносом можемо констатовати, да га богате намамне понуде странаца нису могле отргнути од омиљене му тихе ћелије пословања. — — Диоген и Цинцинат у пуном смислу! Данило Барковић родио се 1844. год. од сиротних родитеља — граничара, у Отошцу, па је још у својој 7-ој години узет државом у тада постојеће војно-васпитне и научне заводе, које је редом посвршавао у Серавали у Млетачкој, у Каменици Сремској; затим артиљеријску школу у Кракови, и тадању артиљеријску академију у Белој Цркви Моравској, коју је свршио 1864. год. Тада ступи у трупну службу као потпоручник; — у кратко затим буде, по нарочитој способности и наклоности, позван у техничку службу. Год. 1876. налазимо га на Дрини међ' борцима нашим, куда се придружио као прост редов — топџија, не тражећи ни чина ни положаја! Но, одма у почетку опазише старешине његову особену спрему и знање, па је после правилним путем унапређен у ред официрски. — Год. 1877.—1878. учествовао је у рату као командант позицијске артиљерије на Тимоку спрам Видина, — а у последњем рату суделовао је у наоружавању и спреми пишког града за одбрану.“

Опсадно стање у Босни и Херцеговини. Из Прњавора пишу „Србобрану“: Читали смо овог лета у аустро-угарским новинама како је министар Калај приликом задњег делегационог заседања изјавио на једну интерпелацију, да у Босни и Херцеговини не постоје преки судови, но само да су мере предосторожности пооштрене ради реда и мира. Какове су то пооштрене мере предострожности у другим котарима по Босни и Херцеговини — не знам, али то знам, да је котар прњаворски у опсадном стању и да код нас постоји преки суд. А ако когод у то не верује — ено предстојника Влаховића жива, нека каже: зашто се неда двојици или тројици састати у дућану; и који се састану — ти се сматрају као бунтовници и противници државе. Исти господин знаће јамачно зашто је месеца јула пред долазак грађанског доглавника Босне и Херцеговине г. барона Кучере заповедио телалу да виче по чаршији и вароши: „да се није нико усудио предавати молбе или тужбе г. грађанском доглавнику барону Кучери, који ће кроз три дана овуда пропутовати. Ако би који учинио преко ове заповести — чека га строга казна“. Сад ово не разумемо. Или се г. предстојник боји г. Кучере, кад би га народ оптужио код истог, па забрањује тужити се; или се г. Кучера бојао, да ће народ нагрнути са молбама и тужбама, па не би знао шта би с њима, те је напред наредио преко предстојника, да се нико не шали својом главом и да не донесе молбе или жалбе, јер га може скупо стојати. Ако когод случајно не види кога од господе чиновника кад путем иде или кад је у гостиони за чашом пива, па не поздрави и не поклони се дубоко пред високим дотичним господином — зло је прошао. Сматра се да је увредио не само дотичног чиновника, него читаву власт, па даба што се сматра, али то се и казни. И о таким случајевима умео би нам г. предстојник Влаховић приповедати. На овогодишњи празник св. Илије дошло је доста света са села у Прњавор, јер још није готова црква у селу, па су дошли овамо да се Богу и св. Илији помоле. После службе и одмора пред вече, између 4 и 5 сахата, почеше се зборџије разилазити. Свак пође својој кући мирно и у најбољем реду. При разилажењу истрче жандари пред кола, у којима су седили сестра брат и мати. Жандари суставе кола, заповеде да девојка изађе из кола да је затворе, јер је пијана. Бадава су ови доказивали да тога дана ни ракије ни вина нису окусили — све је било узалуд. Зор зориле, истргну девојку на удају из наручја материна и братовљева. Они су звали правду из свега грла, али им се ова ни одакле не одазва. Жандари су девојку уапсили, они су учинили што су хтели.

Беседе са игранком „Српска певачка дружина“ у Темишвару, приређује 8. (20.) новембра 1889. у дворани „Фабрикскофа“ „беседу“ са игранком. Ред беседе је ово: 1. „Славују,“ мешовити збор од Р. Толингера, пева певачка дружина под управом свога коровође госп. К. Р. Караса. 2. Предавање из национaлне економије „О производним снагама,“ предаје госп. Др. Светозар Димитријевић. 3. а) Рубинштајн „Мелодија“, б) Помер „Вито“, на ситним гудима, свира г. Р. Толингер. 4. „Ој славују,“ Двопев од К. Р. Караса, певају госпођице сестре Хорејшове. 5. „Ђулићи,“ Сопран соло са пратњом ситних гуда, гласовира и хармонијума од Р. Толингера. 6. „Фантазије“, (из опере Фауст) од К. Р. Караса, за две виолине и за гласовир. 7. „Не мисли се убити,“ мешовити збор од Р. Толингера. 8. „Српска импровизација“, бр. I. свира на ситним гудима, композитор госп. Р. Толингер. — Митровачка српска црквена певачка дружина приређује у недељу 5. (17.) новембра 1889. беседу с игранком у дворани „Српске грађанске читаонице“. Распоред је ово: I. „Смеса српских песама“, од J. Хорејшека, са пратњом гласовира пева мушки збор. II. „Хајдуци на рочишту“, од J. Волфа, пева мешовити збор. III. „Химна ноћи“, од Бетховена, певају седморица. IV. а) „Жао ми те је“, руска пе-

---

гаре. У околним селима, поред свега бугаризовања и велељепности престоничке, ипак се још није угасио дух и осећање српско. Сећам се добро, како ми један мој тамошњи пријатељ Србин, који је доста добро познат са личностима и приликама у бугарској престоници, причаше за једну бабу у селу Бојани, то је село баш под самим Витошем.

Одемо — вели он — нас неколико у село Бојану код једног домаћина на ручак, у друштву је био и министар војни Н. Н. За време ручка опазиће један бабу, која је била веома стара, и почну је запитивати о старинама.

„Знате шта — обрнем се г. министру и шанем му на уво, смејући се — ова ће нам баба казати, је ли Софија српска или бугарска.“

„Упитајте је“, одговори он смејући се.

„Је ли, бабо, — упитах ја без икаква оклишења — је ли Софија српска?“

„Јесте, и свети краљ је српски“, одговори баба крстећи се.

„А Бога ти, знаш ли нам казати, докле је српско?“

„До Побит-камен“, одговори бака. А то је таман око реке Искра.

„Јеси ли чула, бабо, то да ниси више ником причала, језик ћу ти пресећи“, беше последња реч министрова.

Није без интереса, како је пре неких година општинско представништво вароши Софије хтело да промене име цркве, и место „светога краља Милутина“, да се зове „црква свете Недеље“, ма да би противу тога било сво бутун становништво, ипак мучно да би изменуло мишљење представника, који у побугаривању свега и свачега мисле да је врлина, да се није десио један догађај, који их је одмах ућутао. Кад се највише говорило о промењивању имена црквеног, у то време некако удари гром по сред цркве, и сав престо внежев оде у парам парче. Тај „прст божији“ био је довољан да шовинизам уступи.

Поред цркве је озидана сиска звонара, о којој виси наше пиротско звоно, — тај једини трофеј, и то украђен, из нашег рата са њима; звоњење почиње увек са пиротским звоном, то је правило; но како су почели и како раде... Бугари су олако дошли до слободе и самосталног живота, њима су на тањиру све предали други, а они сами не уложив ни вајмање труда и муке. Они се могу кочоперити колико хоће, могу нам прносити, сметати и изазивати, али ће на послетку свему томе бити крај. Државе су налик на појединце, наследници ретко кад очувају наслеђено очевинство и дедиство. Имање муком течено најбоље се очува. Не желимо, јер нисмо ни пакосни ни себични, али се бојимо, да тако не прођу и наша браћа Бугари. Доста је српске крви проливено, доста је српских жртава пало, док су Бугари дошли до данашњег стања, доста је српских прквица отишло на жртвеник њиховог ослобођења, па ипак све то нека је Богом просто, ако је помоћ и учињена, учињена је својему, само кад би данас било истинске слоге и братске љубави међу нама. Гложимо се око ситница, а заборављамо да нас вера, сродност језика, обичаји и вековно ропство упућују на заједнички рад. Докле се ми ограничавамо на оно, што је наше, на чување својега, дотле су бугарски прохтеви „поголеми“, то су прохтеви гладнице, који би појео цео свет, и опет да буде гладан. То је болест, која се врло споро лечи, ту болест не лечи ни историја, ни прави патриотизам, ту је потребно искуство, а тога Бугари још немају. Један је писац врло лепо казао: „Искуство је мати мудрости, само је штета, што доцкан долази.“

Казао сам, да је положај Софије диван, сама пак варош доста је лепа, нарочито онај нови крај, где је двор, где су министарства; особито је лепа скупштинска зграда и државна штампарија, преко пута дворца диван је парк, којег је засновао као кмет познати бугарски родољуб и велики српски пријатељ Никола Сукнаров, који је данас члан касације.

Не могу, а да овом приликом српским читаоцима не речем коју о човеку, чији сам гост био. То је један од првака бугарских, а при том и велики патриота, човек пун племенитих жеља за братском слогом и споразумом, то је ваљда једини од оне неколицине Бугара, што су се код нас школовали, и који нас не мрзе. Кад би у бугарској интелигенцији било по више таквих људи са таквом увиђавношћу, патриотизмом и таквом љубављу спрам нас, као што је то код Сукнарова, онда би то била срећа и по нас и по њих, не би било између нас ничега, што би нас завађало и раздвајало, и ми би представљали братску задругу, која би животом својим давала пример слоге између два братска народа.

Стара варош немилосрдно се руши, кмет Сварчев не зна за шалу, он хоће да регулише варош, и при томе неће да зна ни за чији интерес, нити има на спрам кога каквих обзира. Калдрме још немају никакве, али имају нешто што им може завидети свака варош у Европи, а то је — воду. То је права златиборска вода. Вода је чиста као суза, а хладна реко би у леду је била. А није се ни чудити откуд им таква вода кад је Витош ту, он снабдева целу варош са најлепшом пијаћом водом.

Живот у Софији мора да је монотон, јер сем кафана нема никаквог другог уживања. Имају до душе циркус који годину дана ради, и како причају рентира се врло добро. У мал не заборавих, имају и своје тинги-танглове, где им се за њихове паре кревеље и бенаве Немци, носе знате културу на исток, па бар да их ко разуме ни по јада, него ни десети не разуме. Међу том „изгубљеном матором децом,“ била је и једна Српкиња из Београда, која је осим страних песама певала још и српски, и значајно је да је после сваке српске песме било бурно пљескање, и по трипут је била изазивана да српски пева. Вадива песма и осећај не знају за политику. У осталом ја се не чудим Бугарима, да тако радо посећују циркус и „тинги-тангл“, јер нити имају позоришта, нити каквог певачког друштва, у целој Софији нема певачког друштва, они немају ни својих песама, ни игре своје. Гледао сам на једној свадби како играју, музика је свирала све наше игре, као, левку, даворјанку, професорку и т. д.

Људи ми се у Софији боље допадају, но женскиње, „лепи пол“ у опште не одговара томе имену, — женскиње им нису лепе. Народно женско одело по селима, то је без икаква укуса, варошког женског одела и немају.

На подножју Витоша находи се бања Кнежево, 8 километара од Софије удаљено, то је Софијски Топчидер, место врло лепо и пријатно. Ту је између осталог лети војена академија, занатлијска школа. Између Софије и Кнежева находи се пивара Лазе Трифковића, сама пивара, са осталим, парком, јесте огромно предузеће и нешто изванредно. Свршавам. Са једног теферич путовања, довољне су и ове белешчице.

Алхазен.

сма од Варламова; б) „Море ми је жубав твоја“, од Д. Јенка, сопран соло са пратњом гласовира пева гђца Ана Болманац, чланица срп. нар. црквене певачке дружине. V. „Вода и суза“, од Р. Толингера, пева мешовити збор. VI. „Две словенске игре“, од А. Дворжака, свира на гласовиру гђца Мила Јанковићева, чланица срп. црквене певачке дружине. VII. „Опроштај“, од К. Хавласа, пева мешовити збор. Зборовима управља друштвени коровођа г. Ј. Волф.

Кување електрицитетом. Недавно покушавано је у неким великим светским гостионицама, које располажу са великим количинама електричних батерија за осветљавање, да се кува. Јаке електричне струје спроведене су кроз гвоздене шпирале, које су се услед тога тако сијале, да се је могло на њима кувати и пећи.

Чудновато решење. У архиви нирнбергфиртске жељезнице налази се једно врло оригинално решење врховног лекарског савета из 1835. године. То је била прва жељезница у Немачкој, за то се обрати баварска влада пре но што би издала концесију за грађење, на тај научни колегиум за савет, да ли ће жељезница бити шкодљива или не за здравље људи. Учена господа су нашла, да брзо путовање производи мождану болест код путника, која би се могла уврстити у „delirium furiosum.“ Ако пак путници ће на свој ризик да трпе те рђаве последице, онда је бар нужна држава да сачува здравље гледалаца, јер и само гледање јурећег влака, проузрокује исту болест. Због тога треба жељезничку пругу оградити с једне и с друге стране са 5 метара високом дашчаном оградом.

Светска изложба у Њу-Јорку. Сад је већ извесно, да ће год. 1892. бити светска изложба у Њу-Јорку. Варошки начелник Грант позвао је једним актом грађане, да у цељи изложбе скупе 5 милијона долара. Првих по милијона долара скупише за 2—3 сата. Поједини богаташи, чим прочиташе позив, одмах су телефоном јавили да прилажу 200 до 300 хиљада долара на ту цељ. Од оно доба иду прилози непрестано.

Велике врућине у прошлим вековима. 627. године после Христа умирали су људи од жеђи. 879. године није било могуће у пољу радити, а ко би се усудио на поље пао је одма од капље; 993. године била је силна рана спржена и уништена, као у некој фуруни; 1000. године била је у Француској велика врућина: реке су усануле, те је услед трулежа рибе завладала велика колера; 1024. године нестале су, услед топлоте, у Елзасу и Лотарингији реке и бунари; 1132. исушила се је Рајна; 1152. године била је така топлота, да су могли јаја у песку пећи; 1303. године могло се је прелазити преко Рајне и Дунава; 1394. сасушила се је жетва; 1538. исушила се је у Француској Сена и Лоара; 1556. године владала је у целој Европи велика суша; 1614. усануше у Швајцарској бунари услед топлоте; године 1646., 1679. и 1701. биле су такође врло топле; 1715. године није од марта до октобра ни једанпут падала киша; жито је сво изгорело, реке се сасушиле; изванредна топлота била је 1724., 1746., 1756. и 1811. 1815. године је на много места у Европи било забрањено ићи у позориште, пошто је владала врућина од 40° Реумирових.

Истребљивање дивље зверади. Да би истребила дивљу зверад у Алгиру давала је Француска влада до 1884. године мање или веће премије. Тако је плаћено за једног убијеног лава или пантера 40 до 60 динара, за младог лава или пантера 15, за хијену или шакала 5-1½ динар. За дванаест година од 1873. до 1884. побијено је 30.483 комада зверова и то 202 лава, 1214 пантера, 1882 хијене и 27.185 шакала.

Најјача је светиљка на свету једна горостасна лампа на недавно подигнутој кули светилница код Ханфтхолсна на обали Јутланда. Две парне машине по 35 коњских снага покрећу два електро-магнетична мотора. Рачуна се, да та лампа светли за два милијона нормалних свећа.

Трговачко-занатлијски део „Заставе.“

Против пресних опанака и опута у Србији.

Београд, 27. октобра.

За време пређашње радикалне владе изишао је распис министра унутрашњих дела, којим се забрањује продаја и ношење пресних опанака. Но ипак је остављен рок до 1. јануара 1890. да се још такви опанци продају и носе, пошто се имало обзира на готовину таквих опанака, па да трговци, који су такве опанке продавали не штетују. Међутим је радикална влада пала, а дошао да влада злогласни каплар Никола. То су време употребили трговци неки, па су набављали све нове и нове количине пресних опанака, а кад је опет радикална влада дошла, исти трговци почеше да агитују по народу за пресне опанке, те да се не оствари онај распис министарски.

Да не би исти трговци успели, био је 23. и 24. октобра збор еснафа београдских опанчара, на ком се решило, да се поднесе оваква молба министру унутрашњих послова:

Господину министру унутр. дела.

Кроз два месеца ваља да ступи у живот распис од 11. јануара 1888. год. Сѫ 181, којим се забрањује продаја пресних опанака и опуте.

Ова санитетска економска уредба, која је поникла из неодољиве потребе, да се здравље људи и здравље наше домаће стоке сачува од опасних и уништавајућих болести, утицајем неколико београдских трговаца већ је једном била спречена, јер је извршење те уредбе одгођено до 1. јануара 1890. год. Ти исти људи појавили су се баш сад кад наступа време да се распис оствари, појавили су се са својим обманама.

Госп. министар ће се из приложеног под ·/. писма уверити на којем је оригиналан потпис г. Новаковића и Ђорђевића из Београда, на какав начин они агитују и како обмањују необавештени свет.

Па како су они својим обманама и извртањем истине један пут већ успели, да поремете распис г. министра унутрашњих дела од 11. јануара 1888. год. да га у неколико преиначе и одложе, то је међу занатлијама опанчарима у Србији завладала вебња, да та уредба неће ни ступити у живот и да ће је 3—4 београд. газда на онај исти начин изиграти и осујетити, на који су начин изменили и обуставили наведени распис. За то смо се ми представници опанчарског заната у Србији изабрани на скуповима занатлија искупили, овде у Београду да скренемо пажњу г. министра на ову појаву и да га замолимо у име 20.000 породица, које се искључиво ране од заната опанчарског, да се изволи постарати и припремити што је нужно, како би се распис од 11. јануара 1888. год. пустио у живот 1. јануара 1890. год.

Госп. министре, стотинама неоспорних разлога овде у корист такве једне уредбе говоре, као што је забрана продаје пресних опанака. Није нам овде да бројимо те разлоге, јер су они већ наведени у разним нашим молбама и представкама и стоје пред вама у актима овога предмета. Ми вас молимо, да узмете у обзир само тај факт, што смо се ми ево скупили у Београду из свију крајева Србије, кад смо опазили опасност да се тај распис неће извршити. На овај корак нас не покрећу оне побуде, које су покренуле неколико газда из Београда на агитацију против расписа. Нас покреће на овај корак свесно сазнање: да у Србији пропада један занат најстарији и најразгранатији, да у Србији пропада толико хиљада породица; да се здрави људи код свог заната терају у надничаре и туђе слуге, ако се тај распис не оствари. Три четири београдске газде, што су на рушевинама нашега заната за врло кратко време подигли врло огромне капитале, а по својој струци нису опанчари, већ трговци, употребиће своје капитале после извршења овога расписа на друга предузећа. А шта ћемо и где ћемо ми ако распис остане не извршен?

Тога ради понављамо нашу молбу и надамо се у тврдо, да ће г. министар од своје стране учинити све што је нужно, да се поменути распис уведе у живот 1. јануара 1890. год.

На ову молбу одговорио је министар: „да ће по овом предмету учинити распис најдаље до 15. новембра, или за целу, земљу или само за оне крајеве учинићу изузетак, који никако не носе другу обућу до пресни опанак.“

Народно ношиво у Србији.

О значају предлога попа М. Ђурића у српској скупштини о посланичком оделу има у 166. броју „Одјека“ овај чланак:

„Хоћемо овом приликом да говоримо о значају предлога попа М. Ђурића за посланичко одело, који га је поднео у споразуму са својим друговима.

Није мисао и тежња овога предлога, да се посланици само обуку у господско одело, како би се одликовали од другога света, и да с тим оделом парадирају, но он има свој дубоки економски и привредни значај за наш народ и нашу државу.

Није давно било, кад смо ми писали на овоме месту у нашем листу о нашим економским приликама и споменули знамениту изреку кнеза Милоша о чалми и шеширу. Ко је хтео, могао је разумети, да је с тим речима означена и обележена велика брига, како да очувамо своју економску независност од поплаве туђинске.

Познато је, да су странци водили непрекидну борбу у Србији у два правца — да је потчине и политички и економски. Колико су успели у оба правца, сви добро знамо. Наша државна политика управљена је како се са стране заповедало; она је била свачија и свакаква, само никако српска народна. Али да се једна држава може држати у политичкој зависности постојано и успешно, ваља је економски потчинити и исисати. А то се најсигурније постиже, кад се народ почне одвикавати, да носи своје рукотворине и производе, па почне носити качкете, капуте, шешире и друге шваповске андрамсље и прње, а забацивати свој гуњ и све, што се у његовој кући и земљи израђује. У томе правцу успело се толико, да су наши трговци претрпани туђинским крпама и да се готово све варошко становништво одавно већ с њима одева. Трчање за туђинским кораком и угледање на туђина довело нас је дотле, да ми данас у Србији немамо ни наше народне капе, а варошани би ваљада пре ишли као дивљаци голи, него што би народно сукно обукли на се.

Кад су туђинци успели да код наших лаковерних предака и савременика, убију вољу за простим народним ношивом, наша је домаћа производња почела пропадати. Наша села, у којима је некад сав народ носио оно, што се у кући израђивало, сад су много прошарана капутима, шеширима, амерлучићима и куповном женском одећом. И пошто је тако задат смртни ударац нашој народној индустрији, пошто се почело обично сваке године износити милијуни новца из земље за туђинске крпе, онда су странци почели позајмљивати новца и нашој држави, да нас што боље финансијски и економски потчине.

Радикална странка борила се не само за политичке реформе, но да избије туђински уплив из Србије и да државну политику окрене српским народним путем. Она је у томе раду и успела. Србија је данас емавципована од туђинског политичког утицаја, али није од економске потчињености туђину.

Прва тачка радикалнога програма говори о народном благостању, а то се благостање неће постићи ако будемо трчали за туђим шареним крпама и упропашћивали нашу домаћу индустрију, но ако те рите отресемо са себе и пригрлимо оно што сами израђујемо. И то није враћање у дивљачки средњи век, но враћање у благостање које смо некад имали. За то је радикална странка ставила себи у задатак да Србију ослободи и од економске потчињености туђину.

У томе, ето, лежи велики и дубоки економски и привредни значај поменутога предлога, с којим се не смемо шалити, ако смо ради да смо економски напредни. Како смо угледањем на туђина дошли до овога стања, тако ћемо угледањем на своје ношиво и увођењем народнога ношива подићи народну индустрију и постати економски што независнији према туђини. А ко то ради, тај не постаје глуп и дивљак, но је паметан и препаметан.

За то ми предлог, који је већ и примљен, поздрављамо као један корак даље како у раду на подизању домаће индустрије, тако и у раду на економској независности нашој. Нека почну народни посланици, — народ ће се угледати на њих и неће погрешити.

Земаљска обртна школа.

Међу осталим законским предлозима, који ће у тројединчком сабору на претрес доћи, налази се и законска основа о устројењу земаљске обртне школе у Загребу, што ју је недавно земаљска влада предала сабору. Устројење ове школе пада у годину 1882., кад је енергичном иницијативом бившега предстојника за богоштовље и наставу, пок. Ивана Вончине, тако рекући преко ноћи устројена та стручна школа као интернат и као што се вели у владином образложењу, као покушај да се види, хоће ли народ а на име обртнички сталеж довољно схватити замашај те установе и хоће ли ју с потребним интересом сусрести. Међутим показао се веома повољан успех, нарочито порастао је број натецатеља за интернатска места у обртној школи у толико, да интернат не би никако био кадар примити онако велик број питомаца. Осим тога показала се снага млађанога завода и тиме, да су изучени питомци загребачке обртне школе, ступајући у праксу, нашли у својој струци одмах добре заслуге, што крај толике конкуренције радника у свакој струци, домаћем заводу само на препоруку служи.

Кад се земаљска влада уверила о животној снази обртне школе загребачке, морала се решити, да тај завод законом уреди и да од покушне стручне школе начини дефинитивни, стални завод за обртнички сталеж.

Главне установе законске основе тичу се устројства тога завода гледе школе за шегрте и продужне школе за калфе. Дочим су у досадањој обртној школи младићи изображавани само дотле и у толико, да могу као помоћници (калфе) ступити у праксу и стећи самосталну заслугу, — по садањој основи проширена је стручна обука, те се иде и даље, наиме, да могу калфе, налазећи се у пракси, наставити стручну своју обуку у теоретичком и практичном правцу, па након четири или шест година учења у том продужном течају стећи диплому за пословођу, односно мајстора. Продужни овај течај користан је за калфе или помоћнике имућнијих родитеља, који несу упућени, да траже одмах средства за сопствено уздржавање, чим су постали калфе, него су кадри, да и оно време, које им треба, да могу постати самостални обртници, испуне стручном науком. Дочим у продужној школи за калфе траје учење четири, евентуално шест година, установљено је време обуке у школи за научнике 4 године, а уз то се захтева, да је научник, ступајући у ту школу, свршио бар 12., а не прекорачио 15. годину. Да дакле они, који обртну коју струку у земаљској школи изучити желе, могу постати самостални обртници, треба им у свем десет година, па су тада бар доврели, да могу самостално терати обрт и по обртном закону, који у ту сврху захтева пунолетност особе.

Осим научничке школе и продужне школе за калфе уређује се на заводу и јавне читаонице и удешавати јавна предавања за обртнике. Тим ће се опет дати прилика, да што науче, и онакови обртници, који што неће, што не могу полазити горе споменуте два раздела обртне школе.

Познато је, да је досадањи строј овога завода био интернатски. Сасвим је разложно и оправдано оно, што се ради тога строја наводи у владином образложењу основе, наиме, да се без интерната не би била могла покушна обртна школа ни одржати. Слажемо се посве с тим, да је интернат највише допринео добром гласу, што га овај завод ужива, и да је само интернатско уређење било кадро омогућити, да из свију крајева Хрватске и Славоније младићи полазе обртну школу. Ови су разлози и склонили земаљску владу, да је у законску основу уврстила установу §. 27., по којој се влада овлашћује, да по околностима уреди за питомце кр. земаљске обртне школе интернат. Ми држимо, да бар у првим деценијама свога опстанка земаљска обртна школа не може бити без интерната, који ће свакако давати главни и најврснији контингенат овом заводу. Када једанпут наш обртнички сталеж увнапредује, када се и у нас буде тај сталеж више ценио него сада, онда ће и фреквентација те школе бити за много већа него сада, и онда ће ваљда и сам интернат постати сувишним. Велика је у осталом благодат, да ће обртну школу моћи полазити и екстернисте, дакле који нису питомци интерната. Загребачки родитељи имаду овако најлепшу прилику, да своју децу, која немају дара за науке хуманистичке, шаљу онамо, где ће наћи обуку за звање, које ће њиховом темпераменту и прирођеној способности највише одговарати. Многи родитељи почели су давати своју децу на занат, имајући пред очима тужно стање њихово код убогих, неуких и често сурових занатлија, код којих нити су могли имати ни реда, ни чистоће, нити су могли иначе користити се. Стројем земаљске обртне школе уманиће се за много та неприлика, која је толике већ младе силе одбила од обртничкога сталежа. У школу, па још у школу онако красно уређену и саставно устројену, као што ће бити земаљска обртна школа, даће радо угледни и богати родитељи своју децу, ако виде у њој прирођену способност и вољу за коју грану обрта. Од велике је важности, да се са земаљском обртном школом има спојити и обртни музеј, ком је задаћа да узорним збиркама обртнина и уметнина потпомаже стручно образовање.

Устројењем земаљске обртне школе помножиће се број учених завода у нашој домовини стручним училиштем, за којим смо већ деценије вапили и трудили се, да га постигнемо. „Н. Н.“

Вести из трговачко-занатлијског света.

Целокупна дужина свију жељезница на свету већа је четрнаест пута од дужине земаљског екватора а скоро два пут од средње удаљености земље од месеца. Капитал, који је у те жељезнице уложен износи око 114 милијарди марака, од које суме долази на Европу 62 милијарде а на остале делове света 52 милијарде.

Трговина Енглеске с Индијом. Из Лондона јављају 19-ог о. м.: Синоћ је у „хотелу Метрополу“ у част бившем вице-краљу индијском, садашњем британском посланику у Риму, маркизу Дафрину, давала лондонска трговачка комора сјајну гозбу под управом председника приређивачког одбора сир-Џона Либока. Међу присутнима били су, осим највиђенијих трговаца, државни подсекретар за Индију и спољашње послове, лорд Напир од Магдале, и више ђенерала. На здравицу, коју му напио беше председник приређивачког одбора сир-Џон Либек, одговорио је лорд Дафрин подужом беседом, у којој се махом дотицао Индије. Он је поменуо, да је

трговина Енглеске с Индијом била у прошлој години далеко већа од ма које друге земље, изузимајући Америку, и да је износила 64 мил. фуната стерлинга. Извоз у Индију пак износио је на 34 мил. фун. стерл., док у Француску само 24, а у Немачку свега 27 милиона. Факат је дакле, да је трговина Индије десетина енглеске трговине са целим светом. Ну осим тога Индија као житница, у случају када остале државе не би биле у стању, да подмире потребу Енглеске, од велике је вредности. У годинама 1884. и 1885., када Русија не могаше да извезе довољно жита, послала је Индија 600.000 тона. За тим је маркиз изнео још неколико примера, да објасни важности индијске трговине и да докаже, како су интереси Енглеске у толико већи, у колико је веће благостање и напредак индијских суграђана. Само сметња узајамних одношаја били би од неизлечивих последица и по колебу енглеску — нарочито у фабричким областима. Ну трговачки односаји са Индијом тек би онда имали јаке и постојане везе, када би британски капиталисти употребили Индију као згодно поље за предузеће и градњу независних железница. Влада је учинила и чини много у овоме правцу, али је већ време, да потпомогнута приватна предузећа доврше једном оно, око чега се влада толико трудила. Кад би се Индија снабдела железничким путовима, који би могли да подмире њезину производну снагу и њезине потребе, тада би се енглеска увозна и извозна трговина са овом земљом битно уздигла. По том је говорник прешао на Бирму, изневши у сличноме смислу и односаје Велике Британије са овом земљом.

Трговина.

= **Нови Сад** 31. октобра (12. новембра.) Време. После променљивот облачног, настало је ведро сунчано време са јутарњим доста јаким мразом, те је осетљиво захладило.

Вода. У главним нашим домаћим рекама, у Дунаву, Тиси, Сави и Драви на свима станицама је вода у малом опадању.

На житарским пијацама нема у главном никакве промене од два дана овамо. На горњим нашим домаћим пијацама житарским, шеници је цена престала опадати. Са осталим зрном је промет незнатан; цене се одржавају досадање.

На нашој пијаци уз слаб промет, цене се рани одржале ове: Шеница новосадска, шајкашка и сремска 7 ф. 40—60 н. Наполица 6 ф. 70—80 н. Јечам 5 ф. — Зоб 6 ф. 20 н. Кукуруз окрњен 3 ф, неокрњен кукуруз 2 фор. 30—50 н. Све од 100 килограма.

Брашно се троши у месту и разноси по околини бљиској, разашиље се водом и жељезницом. Цена је досадања.

Радња са производи на нашој пијаци је веома слаба. Страних купаца нема. Цене су свакој роби посве ниске. Маст 57 ф. 50 — 58 ф. 50 н. Сланина 58 ф. 60 ф., тешка паљена 62 ф. — 64 ф., од 100 клгр.

На свињској пијаци је задоста средње уграђених свиња; цена ниска; плаћа се за тешке 38—40 н., средње 40—42 н., лаке меснате 44 новч. Све од 1 килограма.

Овци 7 ф. 50 — 9 ф. 50 н., од пара. Теоци 10 ф. — 18 ф., од ком.

*

У **Ада** (у Бачкој) 29. октобра (10. новембра.) У течају прошле недеље је било довољно понуде са раном но, воља за куповање је веома ограничена била. Усљед опадања цене на будимпештанској пијаци и у нас је цена шеници 15—20 новч., кукурузу са 10 новч., попустила. Шеница 7 ф. 30 до 40 н. Јечам 5 ф. 20—25 н. Зоб 6 ф. 30—35 н. Проја 4 ф. 30—40 н. Кукуруз издати на пролеће у напред се плаћа по 4 ф. Све од 100 кгр.

*

У **Штајнбруху** 29. октобра (10. новембра.) Радња са угојеним свињама врло је окретна. На окупу је у оборима 97.771 ком. разнога порекла. Цене су напредовале са 2—3 новч. Плаћане угарске мат. тешке 42—43 н., младе теш. 44—45 н., средње 45 до 46 н. Сеоске тешке 42—43 н., средње 44—44½ лаке 44½—45 н. Српске транзито тешке 43½ до 44 н., средње 43½—44 н., лаке 43—44 н. Све од 1 клгр.

*

У **Будимпешти** 30. октобра (12. новембра.) На житној берзи је врло штедљиво шеница нуђена; воља за куповање се поправила у правцу живљем; уз промет од 20.000 м. ц. цена је шеници са 5 до 7½ новч. напредовала. Јечам, зоб и кукуруз су са напреднијом ценом пазарени. Плаћана шеница потиска 79.5 8 ф. 55 н., 79. 8 ф. 50 н., 80.5 8 ф. 62½ н., 81. 8 ф. 50 н. Пештанска 79.5 8 ф. 50 н., 78.5 8 ф. 47½ н., 77.5 8 ф. 40 н. Бачка 78.5 8 ф. 40 н., 79.5 8 ф. 55 н., 76.5 8 ф. 30 н. Банатска 75.4 8 ф. 25 н. Све на три месеца.

Карловци 31. октобра.

Митрополитски савет састао се, и реферати о разним стварима подељени су међу члановима. Чланови савета нуткају се, ко ће интерпелисати, што не беше до сад сазиван савет, ал ни један неће „да обеси мачку прапорац.“ Иначе се чланови сложише да предложе састанак сабора на мали Ускрс (8. априла.)

Најновије вести.

— Из Београда јављају: Три километра од српске границе на бугарском земљишту код села Јелуша самртно је рањен српски сељак из Срећковца, по имену Димитрије Јанић, који је пошао у Јелуш својим родитељима у госте. На њега је пуцао један бугарски жандар. Српска влада управила је на бугарску владу ноту, да ова одмах нареди истрагу и да се најстрожије дотични жандар казни.

— Из Париза јављају: Скупштину је отворио председник по старешинству Пијер Блан, коме је сада 83 године. За председника скупштинског највише има изгледа да ће Флоке бити изабран.

РАСПИС НАГРАДА.

„Матица Српска“ повишује из задужбине **Јована Остојића и жене му Терезије** за год. 1890. награду од 50 дуката на 100 дуката за дело: „О земљорадничким приликама којег већег краја, у ком наш народ живи“, с роком до 21. декембра 1890.

Уједно се напомиње да су их ове задужбине с роком до 31. декембра 1889. још из лањске скупштине расписане ове награде:

1. „Историја српске књижевности за школу.“ — Награда 100 дуката.

2. „Историја Срба у Угарској од најстаријих времена до данас“. — Награда 100 дуката.

3. „Расправа о Буњевцима“ за „Летопис“. — Награда 100 дуката.

4. „Популарна естетика за одраслије Српкиње“. — Награда 50 дуката.

5. „Историја Текелијног завода и његов утицај на културу српског народа“. — Награда 50 дуката.

По одлуци скупштинској за прве три теме расписаће се на ново награда с роком до 31. декембра 1890., ако на њих не стигне ни једно дело до 31. декембра 1889.

Дела на расписане награде не могу писци шиљати под својим именом него ваља да метну на делима својима какав натпис или знак. Име, презиме, карактер и место где станује писац, ваља у особитом писму написати, писмо запечатити и обележити га оним истим натписом или знаком, који је с поља на самом делу.

Само ће се она писма отворити, на којима је исти натпис или знак, који се налази и на делима, којима се награда досуди. Остала ће се писма спалити.

Рукописи се не враћају.

Награда се издаје тек онда кад писац поднесе дело наштампано, осим ако с „Матицом“ о томе што друго не уговори.

Награда се губи, ако писац не изда дело своје на свет за годину дана, а међу тим није што друго уговорио.

Писац је дужан од свог награђеног дела, кад из штампе изађе, послати „Матици“ 25 комада.

Награђене расправе штампају се најпре у „Летопису“, а после остаје право и писцу и „Матици“ да их могу прештампати и посебице.

Из главне скупштине „Матице Српске“ у Новом Саду 23. августа (4. септембра) 1889.

Председник „Матице Српске:“
А. Хаџић, с. р. секретар. — **Милош Димитријевић**, с. р. кр. саветник.

РАСПИС НАГРАДА.

„Матица Српска“ расписује из фонда **Јована пл. Наке В. С. Миклушког**, за год. 1890. ове награде и тражи да се за њих напишу:

I. Ова дела:

1. Роман, драма или шаљива игра, приповетка или новела из српског живота. — Награда од 50 до 500 фор. — Рок Петров-дан 1890.

2. Књига за народ о заразним болестима. — Награда од 100 до 300 фор. — Рок Петров-дан 1890.

II. За саставке за „Летопис“:

1. Студија, монографија или расправа из српске историје.

2. Студија или расправа о бројном, привредном и просветном кретању српског народа.

3. Студија или расправа из српске књижевности.

4. Земљописна или етнографска расправа, или путописи о српским крајевима и земљама.

Награда је за сваку таку студију, расправу или монографију од 50 до 150 фор., према величини и вредности дела.

Дела на расписане награде не могу писци шиљати под својим именом, него ваља да метну на на делима својима какав натпис или знак. Име, презиме, карактер и место где станује писац, ваља у особитом писму написати, писмено запечатити и обележити га оним истим натписом или знаком, који је с поља на самом делу.

Само ће се она писма отворити на којима је исти натпис или знак, који се налази и на делима, којима се награда досуди. Остала ће се писма спалити.

Рукописи се не враћају.

Награда се издаје тек онда, кад писац поднесе дело наштампано, осим ако с „Матицом“ о томе што друго не уговори.

Награда се губи, ако писац не изда дело своје на свет за годину дана, а међу тим није што друго уговорио.

Писац је дужан од свега награђеног дела, кад из штампе изађе, послати „Матици“ 25 комада.

Чланци и расправе за „Летопис“, као и награђене новеле и приповетке, штампају се најпре у „Летопису“, а после остаје право и писцу и „Матици“, да их могу прештампати и посебице.

Према количини преосталог новца „Матица“ је вољна примати и по вредности награђивати и друга научна, популарно научна и забавна дела, саставке и чланке, остављајући писцима на вољу, да могу слободно бирати предмете.

Нарочито се напомиње, да је главна скупштина овластила књижевно одељење и одбор, да могу издати награде из фонда Накиног и оним чланцима и делима, која дођу и мимо расписане награде или која су већ стигла па се налазе на оцени и то у течају године и пре главне скупштине ако књижевно одељење и одбор пронађу да приполани саставци заслужују награде.

Из главне скупштине „Матице Српске“, у Новом Саду 23. августа (4. септембра) 1889.

Председник „Матице Српске:“
А. Хаџић, с. р. секретар. — **Милош Димитријевић**, с. р. кр. саветник.

РЕД ВОЖЊЕ
ЖЕЉЕЗНИЧКИХ ВЛАКОВА
ВАЖИ ОД 20. МАЈА (1. ЈУНА) 1889.

Из Будимпеште за Београд:

Километара	Станице		Муњевити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Будимпешта	полази	2.35	2.40	8.00	9.40	—
175	Субатица	„	5.50	6.26	1.46	5.24	—
	Шандор	„		—	—	5.33	—
	Верушић	„		—	—	5.49	—
198	Чантавир	„		—	2.11	6.16	—
	Зобнатица	„		—	—	6.26	—
207	Топола	„		6.59	2.34	6.48	—
	К. Хеђеш	„		—	—	7.12	—
223	Х. Фекетехеђ	„		7.16	2.56	7.20	—
234	Врбас-Кула	„		7.30	3.16	7.46	—
248	Стари Кер	„		7.44	3.34	8.15	—
	К. Алпар	„		—	—	8.25	—
260	Кисач	„		—	3.51	8.38	—
276	Нови Сад	„	7.40	8.21	4.19	9.17	—
279	Петроварадин гр.	„		—	4.25	9.25	—
281	Петроварадин	„		8.29	4.32	9.33	—
286	Карловци	„		8.37	4.41	9.47	—
296	Чортановци	„		—	4.59	10.09	—
300	Бешка	„		—	5.07	10.20	—
310	Инђија	„		9.05	5.21	10.38	—
318	Стара Пазуа	„		9.15	5·38	11.00	—
326	Нова Пазуа	„		—	5.50	11.15	—
332	Батајница	„		—	6.00	11.28	—
347	Земун	„	8.59	9.45	6.20	11.55	—
359	Београд	„	9.09	10.05	6.45	12.30	—

(Са стрелицама: Субатица — Чантавир: сваког уторника и петка; Чантавир — Топола: сваке среде и суботе; Топола — Нови Сад: сваког уторника и петка; Нови Сад — Земун: сваке среде и суботе)

Из Београда за Будимпешту:

Километара	Станице		Муњевити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Београд	полази	3.02	5.30	8.25	3.25	—
12	Земун	„	3.12	6.11	9.00	4.01	—
27	Батајница	„		—	9.19	4.33	—
34	Нова Пазуа	„		—	9.30	4.48	—
41	Стара Пазуа	„		6.42	9.43	5.05	—
49	Инђија	„		6.52	10.01	5.31	—
60	Бешка	„		—	10.19	5.56	—
64	Чортановци	„		—	10.27	6.06	—
73	Карловци	„		7.20	10.46	6.30	—
78	Петроварадин	„		7.27	10.56	6.43	—
81	Петроварадин гр.	„		—	11.02	6.51	—
88	Нови Сад	„	4.43	7.43	11.16	7.19	—
100	Кисач	„		—	11.38	7.58	—
	К. Алпар	„		—	—	8.10	—
112	Стари Кер	„		8.13	11.55	8.22	—
125	Врбас-Кула	„		8.28	12.18	8.51	—
136	Х. Фекетехеђ	„		8.40	12.36	9 14	—
	К. Хеђеш	„		—	—	9.20	—
152	Топола	„		8.57	1.02	9.47	—
	Зобнатица	„		—	—	10.02	—
166	Чантавир	„		—	1.21	10.13	—
	Верушић	„		—	—	10.23	—
	Шандор	„		—	—	10.40	—
185	Субатица	стиже	6.30	9.32	1.45	10.50	—
	Субатица	полази	6.38	9.46	2.25	11.28	—
359	Будимпешта	стиже	10.05	1.25	7.30	6.40	—

(Са стрелицама: Субатица — Чантавир: сваке среде и суботе; Чантавир — Топола: сваке среде и суботе; Топола — Нови Сад: сваке среде и суботе)

НАПОМЕНА. Црним словима штампани сати и минути значе ноћно доба и то од 6 сати у вече до 5 сати 59 минута ујутру.

РЕД ПЛОВИДБЕ
путничких пароброда почевши од 20. окт. (1. новембра) 1889. до даље наредбе.

Из НОВОГ САДА у СЛАНКАМЕН-ТИТЕЛ: **средом и недељом у 2 сата после подне.**

Из НОВОГ САДА у ЗЕМУН-БЕОГРАД: **средом и недељом у 2 сата после подне.**

Из НОВОГ САДА у ОРШАВУ: **средом и недељом у 2 сата после подне.**

Из НОВОГ САДА у БУДИМПЕШТУ: **средом и суботом у 11½ сати пре подне.**

У Новом Саду 20. октобра 1889.

АГЕНЦИЈА.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

По датој оставци овдашњег учитеља, отвара се овим стечај на упражњено учитељско место на четвероразредној основној школи у Парага, са годишњом платом: у готовом новцу 300 фор. и у име повторне школе 40 фор., два хвата тврди дрва, или у место ови 20 фор. новаца, са зимњим огревом, слободним станом састојећим се из 2 собе, кујне, коморе, подрума, шупе и штале, авлијом и баштом за поврће, даље 6 ланаца по 2000□ фати ораће, и 2 ланца јарошке такође ораће земље, за једним гувном изван села. Од погреба где буде позват добија 1 фор. награде.

Учитељу спадаће у дужност осим предавања по школској уредби од год. 1872. опредељених наука, деци и црквено појање предавати, а у цркви свагда десну певницу држати и на парастосима појати.

Молитељи имају добро инструиране молбенице са нужним сведочбама снабдевене на председништво местне црк. школ. општине послати и доказати да су редовно приправничке науке у Сомбору свршили и из мађарског језика испит положили. Сваки молитељ, који ово место получити жели, има се овој општини лично представити и у цркви недељом или свецем појати.

Рок стечају јесте 1. децембар 1889. године по стар. кал.

Из седнице црквено-школске општине у Парага 22. октобра 1889. године држане.

3—3 **Црквено-школска општина.**

ГОСТИОНИЦА

првог реда у Шапцу (Србија) у средини вароши, звана „Хотел Париз“ са великим пространим кафанским локалом, 15 соба, 2 кујне, и свима модерним удобностима одговарајући, издају се под закуп од 1. новембра 1889. год. (по ст. кал.) за једну или више година. За услове и цену обратити се подписаном.

АЛЕКСА БАЈИЋ,
3—3 трг. у Шапцу.

Speck

gesalzen und geräuchert, jedoch nur prima gesunde Waare wird in grössern und kleinern Quantitäten regelmässig wöchentlich von einer ersten Firma gegen Cassa zu kaufen gesucht. Offerten mit Preisforderung und Angabe des ungefähren wöchentlichen Quantums befördert sub **J. A. 9671. Rudolf Mosse, Wien.** 1—2

СРПСКА ШТАМПАРИЈА
Дра СВЕТОЗАРА МИЛЕТИЋА
У НОВОМ САДУ

удешена и снабдевена сваким штампарским материјалом, израђује свеколике штампарске послове брзо и јефтино, препоручује се

СЛ. ПОЛИТИЧКИМ И ЦРКВЕНИМ ОПШТИНАМА

са својом јефтином и угледном израдом општинских тискарија сваке врсте.

НАШИМ СЛ. ЦРКВЕНИМ ОПШТИНАМА
препоручујемо

ЦРКВЕНЕ МАТРИКУЛЕ

штампане на прописаној хартији, правој кончаној „Dyos-Györi“ у великом формату 45—59 сантим.

Уз ово се примећује, да је само оно права хартија ових матрикула, која има поменуту величину и која има слепа слова (Wasserdruck) са именом ове хартије „DYOS-GYÖRI“

Цена је знатно спуштена и рачунамо табак по 4 новч. а за наручбине преко 100 табака

САМО 3 НОВЧИЋА ОД ТАБАКА.

Нашим гг. трговцима препоручујемо јефтину израду

РАЧУНА и ЦЕНОВНИКА,

трговачке коверте са фирмом штампамо 1000 комада по 1 фор. 50 новч., 2 фор., 2 фор. 50 новч. и 3 фор.

ВИЗИТ-КАРТЕ

сваке врсте и у разној величини 100 комада **по 30 новч., 40, 50, 60, 70 новч., па до најскупљи.**

Власник и издавалац Милица Томић рођ. Милетић. — Одговорни уредник Јаша Томић. — Српска штампарија дра Светозара Милетића.